

ARGUMENTAREA NECESITĂȚII

privind aderarea Republicii Moldova la Convenția privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială, adoptată la Haga la 18 martie 1970

A. Descrierea tratatului

1. Informații generale

Soluționarea cauzelor ce implică obținerea de probe aflate la momentul examinării în instanța de judecată deseori implică subiecți de drept din diverse state. Datorită constatării diferențelor dintre sistemele juridice ale diverselor state și urmând scopul de a efectua exercițiul de uniformizare a normelor procedurale la nivel transnațional în materie civilă și comercială, la data de 18 martie 1970, la Haga, Regatul Țărilor de Jos a fost adoptată Convenția privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială (denumită în continuare – Convenție).

Prezenta Convenție reprezintă un tratat multilateral fiind de categoria **interstatal**. Ea este structurată în formă de titlu, preambul, III capitole și 42 de articole.

Capitolul I este consacrat comisiilor rogatorii și include art. 1-14, care reglementează forma comisiei rogatorii, domeniul de aplicare, conținutul, metodele de transmitere, limba utilizată, măsurile de executare, autoritatea competentă care execută comisiile rogatorii, privilegiile și imunitățile martorului, motivele admisibile pentru refuzul de a executa comisia rogatorie și clauzele privind costurile și cheltuielile.

Capitolul II reglementează obținerea probelor prin intermediul agenților diplomatici sau funcționarilor consulari și prin împuterniciți. Acesta include art. 15-22, care reglementează circumstanțele în care subiecții menționați pot purcede la obținerea de probe.

Capitolul III include dispozițiile generale fiind stipulate la art. 23-24 și se referă în special la relația dintre Convenție și Convenția internațională de la Haga privitoare la unele chestiuni de procedură civilă, din 17 iulie 1905 și Convenția privind procedura civilă, din 1 martie 1954, limitele în care pot fi făcute rezervele și declarațiile, condițiile intrării în vigoare a Convenției și denunțarea.

Actualmente, statele membre ale Convenției sunt în număr de 63 acestea fiind: Africa de Sud, Republica Albania, Principatul Andorra, Republica Argentina, Republica Armenia, Uniunea Australiei, Barbados, Republica Belarus, Bosnia și Herțegovina, Republica Federativă a Braziliei, Republica Bulgaria, Republica Cehia, Republica Cipru, Republica Populară Chineză, Republica Columbia, Republica Coreea de Sud, Republica Costa Rica, Republica Croația, Regatul Danemarcei, Confederația Elvețiană, Republica Estonia, Republica Finlanda, Republica Franceză, Republica Federală Germania, Republica Elenă, Republica India, Republica Islanda, Israel, Republica Italia, Republica Kazahstan, Kuwait, Republica Letonia, Principatul Liechtenstein, Republica Lituania, Regatul Luxembourg, Republica Macedonia de Nord, Republica Malta, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Regatul Maroc, Statele Unite Mexicane, Principatul Monaco, Montenegro, Nicaragua, Regatul Norvegiei, Regatul Țărilor de Jos, Republica Polonia, Republica Portugheză, România, Federația Rusă, Republica Serbia, Seychelles, Republica Singapore, Republica Slovacia, Republica Slovenia, Regatul Spaniei, Republica Democratică Socialistă Sri Lanka, Statele Unite ale Americii, Regatul Suedia, Republica Turcia, Republica Ucraina, Republica Ungaria, Venezuela și Republica Socialistă Vietnam.

2. Informații privind conținutul tratatului

La cea de-a unsprezecea sesiune a Conferinței de la Haga privind Dreptul Internațional Privat (HCCH) a fost întocmit textul Convenției. Scopul fundamental al acesteia constă în revizuirea și modernizarea Convențiilor de la Haga cu privire la procedura civilă, semnate la 17 iulie 1905 și, respectiv, la 1 martie 1954 (Convenția din 1905 și 1954).

Convenția abordează stabilirea metodelor de cooperare între statele contractante în vederea obținerii probelor în străinătate. Mai mult, se urmărește îmbunătățirea sistemului existent de comisii rogatorii, extinderea dispozitivelor pentru depunerea de probe, prin accentuarea puterilor consulilor și prin introducerea conceptului de împuternicit și, în același timp, păstrarea tuturor practicilor existente mai favorabile. Convenția abordează introducerea noilor reguli privind limbile, autoritatea centrală ca agent primitor, a dispozițiilor privind privilegiile și imunitățile martorilor, diferențierea puterilor unui consul dependent de naționalitatea martorului și recunoașterea folosirii împuterniciților ca tehnică de obținere a probelor în mod opțional.

Odată cu aderarea la prezentul instrument vor fi operate modificări în raporturile dintre statele contractante, care sunt, de asemenea, părți la una sau ambele Convenții din 1905 și 1954, prin înlocuirea art. 8-16 din convențiile respective. Prin urmare, Convenția nu aduce atingere art. 23 al Convenției din 1905 și nici art. 24 al Convenției din 1954. Acordurile adiționale la Convențiile din 1905 și 1954, încheiate de statele contractante sunt considerate de asemenea aplicabile prezentei Convenții numai, dacă statele interesate nu convin altfel. Totodată, Convenția nu derogă de la convențiile la care statele contractante sunt sau vor fi părți și care prevăd în cuprinsul acestora dispoziții în materiile reglementate de prezenta Convenție.

Prezenta Convenție a intrat în vigoare la 7 octombrie 1972. Urmare intrării în vigoare a Convenției, orice stat nereprezentat la a 11-a sesiune a HCCH, cum ar fi Republica Moldova însă care este un membru HCCH, Organizației Națiunilor Unite sau a unei instituții specializate a acesteia sau parte la Statutul Curții Internaționale de Justiție poate adera la prezenta Convenție în baza art. 38. Astfel, pentru statul care aderă la Convenție, aceasta va intra în vigoare în a 60-a zi de la depunerea instrumentului său de aderare la Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Țărilor de Jos, care este depozitarul prezentei Convenții.

Convenția va avea o durată de 5 ani, începând de la data intrării sale în vigoare, conform art. 38 alin. (1), inclusiv și pentru statele care au ratificat-o sau au aderat la ea ulterior. În caz de nederunțare, durata Convenției se reînnoiește tacit din 5 în 5 ani.

B. Analiza de impact

La reuniunea Comisiei speciale pentru funcționarea practică a mai multor convenții HCCH, desfășurată la Haga, la 20-23 mai 2014, în urma reafirmării importanței unei cooperări judiciare și administrative transfrontaliere eficiente în materie civilă și comercială a fost încurajată aderarea statelor, printre care și a Republicii Moldova la convențiile HCCH.

Începând cu anul 2016, Republica Moldova este membru HCCH fiind parte la 8 convenții, printre care și Convenția din 1954. Aderarea statului la acest instrument presupune fortificarea și modernizarea dreptului procedural al Republicii Moldova, conform ultimelor tendințe internaționale ce vor contribui la asigurarea exactității unificării normelor și aplicării prevederilor sale în situația în care între Republica Moldova și alte state nu sunt încheiate tratate bilaterale de asistență juridică în aceste domenii.

Odată cu semnarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și UE a fost pronunțat angajamentul statului de a pune în aplicare în sistemul său de drept convențiile multilaterale, în special Convențiile de la Haga în scopul dezvoltării între state a unei cooperări judiciare în materie civilă și comercială. De asemenea, Principiile UNIDROIT privind procedura civilă transnațională prevăd că statele, care au adoptat prezentele principii ar trebui să ofere asistență instanțelor oricărui alt stat în identificarea, conservarea și producerea de dovezi.

Ținând cont de dezvoltarea pe larg a relațiilor Republicii Moldova cu alte state și de consecințele globalizării, dezvoltarea circuitului civil și comercial transfrontalier, dezvoltarea cooperării judiciare în materie civilă și comercială devine imperioasă. Astfel, în vederea eficientizării practicii judiciare pe marginea acestui subiect, conform prevederilor Convenției, autoritatea judiciară a unui stat

contractant poate, conform dispozițiilor legislației sale, să ceară prin comisie rogatorie autorității competente a unui alt stat contractant să obțină probe, precum și alte acte judiciare.

Aspectul politic, cultural și social

Convenția constituie o expresie a colaborării dintre statele suverane menită să accentueze solidaritatea în obținerea probelor în materie de drept civil sau comercial aflate pe teritoriul celeilalte părți contractante prin mijloacele de asistență juridică internațională. Aderarea la Convenție corespunde programului politic extern promovat de Republica Moldova și a fost inițiată în contextul îndeplinirii angajamentelor asumate prin Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și UE.

Aspectul economic și de mediu

Convenția nu are drept scop abordarea problemelor de ordin economic și de mediu.

Aspectul normativ

Prezenta Convenție nu contravine Constituției Republicii Moldova și nici angajamentelor ce decurg din tratatele internaționale la care este parte. Prevederile Convenției sunt compatibile cu Carta ONU, cu angajamentele asumate la nivel internațional și regional și cu legislația Uniunii Europene.

Aspectele legate de obținerea mijloacelor de probă în străinătate sunt prevăzute într-un șir de instrumente internaționale la care Republica Moldova este parte. Astfel, la nivel universal – Convenția din 1954, la nivel regional – Convenția Comunității Statelor Independente cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 22.01.1993 iar la nivel bilateral – cu o serie de state. În legislația internă, aspectele generale ce se referă la procedura civilă sunt reglementate prin Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003.

Spre deosebire de cadrul normativ național ce reglementează aspectele privind cooperarea juridică internațională în materie penală, cele referitoare la materia civilă și comercială încă nu au fost pe deplin integrate în Codul de procedură civilă, fapt ce ar atrage eventual necesitatea ajustării cadrului normativ în special a Codului de procedură civilă potrivit prevederilor Convenției și armonizării normelor în materie penală, civilă și comercială.

Totodată, art. 2 alin. (3) al Codului de procedură civilă prevede că *dacă prin tratatul internațional la care Republica Moldova este parte sînt stabilite alte norme decît cele prevăzute de legislația procedurală civilă a Republicii Moldova, se aplică normele tratatului internațional dacă din acesta nu rezultă că pentru aplicarea lor este necesară adoptarea unei legi naționale.*

Astfel, considerăm că completarea cadrului normativ național nu este necesară conform normei precitate.

Aspectul instituțional și organizatoric

Autoritatea centrală care va fi responsabilă de primirea comisiilor rogatorii și transmiterea acestora autorității judiciare competente pentru executarea acestora în Republica Moldova este Ministerul Justiției. Or, la primirea comisiilor rogatorii, autorității centrale îi va reveni facultatea de a aprecia dacă dispozițiile Convenției au fost respectate și în cazul unor necorespunderi va informa imediat despre acest fapt autoritatea centrală a statului solicitant precizând obiecțiile pe care le are față de cerere. Autoritatea judiciară competentă de executarea comisiilor rogatorii va aplica legile țării sale.

La capitolul II este prevăzută inclusiv obținerea probelor prin intermediul împuterniciților, agenților diplomatici și funcționarilor consulari.

Cu privire la aspectul organizatoric, în dependență de volumul cererilor, Direcția Cooperare Juridică Internațională a Ministerului Justiției necesită a fi completată cu încă o unitate de personal în scopul asigurării activității subdiviziunii.

Aspectul financiar

Potrivit art. 14, cheltuielile sau taxele, care vor apărea în legătură cu îndeplinirea comisiilor rogatorii nu va genera dreptul de rambursare a acestora, indiferent de natura lor. Ca excepție, rambursarea poate fi cerută de către statul solicitat de la statul solicitant pentru indemnizațiile plătite experților și interpreților, pentru cheltuielile rezultate din folosirea unei forme speciale cerute de statul solicitant, precum și pentru cheltuielile în vederea îndeplinirii comisiilor rogatorii de către persoanele desemnate de instanțele statelor, care permit administrarea directă a probelor de către părțile aflate în litigiu.

În conformitate cu art. 26 este prevăzut faptul că orice stat contractant, dacă este obligat din rațiuni de drept constituțional, poate invita statul solicitant să ramburseze cheltuielile legate de executarea comisiei rogatorii, notificarea sau comunicarea de a se prezenta (obligării persoanei de a se prezenta în vederea depunerii mărturiei), indemnizațiile datorate persoanei care face declarația (costurile de prezență datorate acestor persoane) și cheltuielile pentru întocmirea procesului-verbal al administrării probei. În cazul în care un stat aplică prezentele dispoziții, orice alt stat contractant poate să invite acest stat să ramburseze cheltuieli similare.

Aspectul temporar

Convenția va avea o durată de 5 ani, începând de la data intrării sale în vigoare, conform art. 38 alin. (1), inclusiv pentru statele care au ratificat-o sau au aderat la ea ulterior. În caz de nederunțare, durata Convenției se reînnoiește tacit din 5 în 5 ani.

Convenția prevede dreptul statelor contractante de a purcede la denunțare, care urmează să fie notificată Ministerului Afacerilor Externe al Regatului Țărilor de Jos cu cel puțin 6 luni înainte de expirarea termenului de 5 ani. Denunțarea va putea să se limiteze la unele teritorii la care se aplică prezenta Convenție. Denunțarea nu va avea efect decât față de statul care a notificat-o, ceea ce presupune că ea va continua să rămână în vigoare pentru celelalte state contractante.

C. Analiza oportunității aderării

Convenția a fost adoptată la Haga, Regatul Țărilor de Jos, la data de 18 martie 1970, în limbile franceză și engleză, într-un singur exemplar depus în arhivele Guvernului Regatului Țărilor de Jos. Prezenta Convenție a intrat în vigoare în a 60-a zi de la depunerea celui de-al treilea instrument de ratificare potrivit art. 38.

Pentru statul care aderă ulterior, Convenția va intra în vigoare în a 60-a zi de la depunerea instrumentului său de aderare la Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Țărilor de Jos. Conform art. 39, aderarea nu va avea efect decât în raporturile dintre statul, care a aderat și statele contractante, care vor declara că acceptă această aderare. Această declarație va fi depusă la Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Țărilor de Jos după care ministerul va transmite, pe cale diplomatică, o copie certificată pentru conformitate fiecăruia dintre statele contractante. În acest caz, Convenția va intra în vigoare între statul care a aderat și statul, care a declarat acceptul său în a 60-a zi de la depunerea declarației de acceptare.

Potrivit prevederilor art. 33, orice stat, în momentul semnării, ratificării sau aderării are facultatea de a exclude în întregime sau în parte doar aplicarea dispozițiilor alin. (2) al art. 4, precum și ale cap. II. Orice stat contractant va putea, în orice moment, să retragă o rezervă sau să modifice o declarație. Efectul rezervei va înceta în a 60-a zi după notificarea retragerii.

Dificultățile care vor fi generate între statele contractante în legătură cu punerea în aplicare a prevederilor Convenției vor fi soluționate pe cale diplomatică.

Potrivit articolelor 28 și 33, Republica Moldova urmează să adere cu următoarele declarații:

a) în baza art. 2:

Ministerul Justiției este autoritatea centrală în Republica Moldova desemnată pentru primirea și transmiterea comisiilor rogatorii.

b) **în baza art. 8:**

Magistrații autorității solicitante pot asista la executarea unei comisii rogatorii în urma autorizării prealabile acordate de către instanța de judecată care execută acea comisie rogatorie.

c) **în baza art. 23:**

Republica Moldova declară că nu va îndeplini comisiile rogatorii care au ca obiect o procedură cunoscută în țările de common law sub numele de „pretrial discovery of documents”.

și cu următoarele rezerve:

a) **în baza art. 4 alin. (2):**

Pe teritoriul Republicii Moldova, comisiile rogatorii vor fi acceptate și executate doar dacă sunt redactate în limba română sau însoțite de o traducere în această limbă.

b) **în baza art. 33 alin. (1):**

Republica Moldova nu va aplica dispozițiile din Capitolul II al Convenției.

Secretar de stat

Eduard SERBENCO